

Rozsudek Velkého senátu ve věci Gudmundur Adri Astráðsson v. Island (stížnost č. 26374/18)

Datum rozhodnutí: 1. prosince 2020

Závěr: *Jmenování soudkyně rozhodující ve věci stěžovatele bylo poznamenáno zásadními nesrovnalostmi, které se dotýkaly samotného základu práva na zákonného soudce.*

Obsah: Stěžovatel uvádí, že nový islandský Odvolací soud (*Landsréttur*), kterým byl odsouzen za dopravní delikty – řízení pod vlivem drog bez platného řidičského oprávnění – nebyl zákonným soudem v důsledku nestandardních postupů při jmenování soudkyně A. E., rozhodující jeho věc. S odkazem na rozhodnutí islandského Nejvyššího soudu z prosince 2017 žádal stěžovatel o vyloučení této soudkyně z projednání své věci, ale jeho žádost byla zamítnuta. A. E. byla jmenována soudkyní poté, kdy Hodnotící výbor doporučil ministryni spravedlnosti ke jmenování skupinu patnácti kandidátů jako nejlépe kvalifikovaných ze všech uchazečů. Ministryně spravedlnosti se mohla odchýlit od doporučení Výboru, pokud by jí vybraní kandidáti splňovali dle hodnocení Výboru minimální podmínky stanovené pro výkon funkce zákonem a pokud by byl její návrh schválen Parlamentem. V daném případě ministryně spravedlnosti navrhla Parlamentu jedenáct kandidátů doporučených Výborem a přidala k nim čtyři, kteří byli na seznamu kandidátů Výboru zařazeni níže, včetně A. E. Parlament většinou jednoho hlasu ministryni navržené kandidáty schválil. Dva z opomenutých kandidátů z listiny Výboru zažalovali islandský stát a zpochybňovali zákonnost jmenovacího řízení. Jejich žaloba o náhradu škody byla sice islandským Nejvyšším soudem v prosinci 2017 zamítnuta, ale soud jim přiznal nárok na náhradu nemajetkové újmy. Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí z prosince 2017 rozhodl, že ministryně porušila zákon, jestliže její návrh Parlamentu nebyl podložen nezbytným šetřením, z něhož by vyplývaly nezbytné informace k hodnocení předností jí zvolených kandidátů. Rovněž schválení kandidátů Parlamentem shledal Nejvyšší soud jako vadné, když Parlament pozměněný seznam schválil jako hromadný a nehlasoval o kandidátech jednotlivě, jak předpokládal zákon. Senát

soudu rozhodl pěti hlasy k jednomu, že došlo k závažnému porušení vnitrostátních předpisů o jmenování soudce. Vláda členského státu požádala o předložení věci Velkému senátu; vláda Polska, Ombudsman Gruzie a Helsinský výbor pro lidská práva ve věci intervenovaly jako třetí strany. Velký senát jednomyslně rozhodl, že byl porušen čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

Poznámka: S ohledem na rozsáhlé důsledky porušení práva na zákonného soudce pro všechny související zájmy soud aplikuje trojstupňový test, kterým zjišťuje, zda nedostatky v postupu jmenování soudce byly natolik závažné, aby se jednalo o porušení práva na zákonného soudce. Soud vzal v úvahu, že v posledních desetiletích právní rámec jmenování soudců na Islandu prošel řadou změn, jejich cílem bylo snížit vliv uvážení ministrů na jmenování soudců. Kontrola ministerských pravomocí byla zesílena v procesu jmenování členů nově zřízeného Odvolacího soudu. Za účelem posílení legitimacy nového soudu měl být každý kandidát navržený ministrem spravedlnosti schválen parlamentem. Zákonný proces byl porušen zejména ministrem spravedlnosti při jmenování čtyř nových soudců tohoto Odvolacího soudu. Ministryně spravedlnosti měla sice oprávněně odchýlit se za určitých podmínek od doporučení hodnotícího výboru, ale zcela pominula základní procesní pravidlo, které jí ukládalo, že takové rozhodnutí musí založit na dostatečném šetření a vyhodnocení. Tato záruka měla zabránit ministryni jednat s politickou nebo jinak nevhodnou motivací, což by zpochybňovalo nezávislost a legitimitu odvolacího soudu.

Související judikatura: rozsudek Velkého senátu ze dne 23. 6. 2016, *Baka v. Maďarsko*, č. 20261/12, rozsudek Velkého senátu ze dne 23. 1. 2001, *Brumărescu v. Rumunsko*, č. 28342/95, ECHR 1999 VII, rozsudek ze dne 12. 4. 2018, *Chim a Przywieczerki v. Polsko*, č. 36661/07 a 38433/07, rozsudek ze dne 22. 6. 2000, *Coëme a ostatní v. Belgie*, č. 32492/96, 32547/96, 32548/96, 33209/96, 33210/96, ECHR 2000 VII, rozsudek Velkého senátu ze dne 25. 9. 2018, *Denisov v. Ukrajina*, č. 76639/11.

Relevantní ustanovení: Čl. 6 odst. 1 Úmluvy o lidských právech a základních svobodách (právo na spravedlivý proces).

Papachela a Amazon S. A. v. Řecko (stížnost č. 12929/18)

Datum rozhodnutí: 3. prosince 2020

Závěr: Stěžovatelé v důsledku pasivity úřadů čelili závažným následkům ve sféře svých vlastnických práv.

Obsah: Stěžovatelé (paní Papachela a společnost, jejímž je ona jediným společníkem) poukazují na pasivitu vnitrostátních úřadů v situaci, kdy se opakovaně domáhali vystěhování squatterů, kteří okupovali jejich hotel od dubna 2016 do července 2019. Tehdy squatteré hotel opustili sami z vlastní vůle. Mezitím stěžovatelé podali řadu stížností, jejichž projednání bylo buď přerušeno, nebo na ně nebylo vůbec reagováno. Rozhodnutí smířčího soudce, který nařídil vyklizení nemovitosti, nebylo nikdy vykonáno. V tom období byla první stěžovatelka nucena prodat vlastní dům, aby zaplatila dluhy, které vznikly v důsledku okupace squatterů za daně, účty za elektřinu a vodu v hotelu, a vyhnula se tak trestnímu řízení. Soud jednomyslně rozhodl, že byl porušen čl. 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě.

Poznámka: Soud dospěl k závěru, že s ohledem na zájmy stěžovatelů bylo povinností úřadů uplatnit příslušná opatření a zajistit jejich právo na pokojné užívání majetku.

Související judikatura: rozsudek Velkého senátu ze dne 7. 6. 2012, *Centro Europa 7 S.r.l. a Di Stefano v. Itálie*, č. 38433/09, ECHR 2012, rozsudek Velkého senátu ze dne 19. 6. 2006, *Hutten-Czapska v. Polsko*, č. 35014/97, ECHR 2006-VIII, rozsudek ze dne 8. 3. 2018, *Kanaginis v. Řecko* (spravedlivé zadostiučinění), č. 27662/09, rozsudek ze dne 29. 6. 2017, *Kosmas a ostatní v. Řecko*, č. 20086/13, rozsudek Velkého senátu ze dne 30. 11. 2014, *Öneryıldiz v. Turecko*, č. 48939/99, ECHR 2004-XII.

Relevantní ustanovení: Čl. 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě o lidských právech a základních svobodách (ochrana vlastnictví).

Shiksaitov v. Slovensko (stížnost č. 56751/16)

Datum rozhodnutí: 10. prosince 2020

Závěr: Samotné držení stěžovatele na Slovensku bylo odůvodněné s ohledem na potřebu zjistit, zda existují právní nebo faktické překážky jeho vyhoštění do Ruska; délka jeho vazby byla ale nepřiměřená.

Obsah: Stížnost se týká zatčení a předběžné vazby stěžovatele na Slovensku za účelem ověření jeho vydání do Ruska, ačkoliv měl ve

Švédsku udělen status uprchlíka. Stěžovatel byl zatčen cestou ze Švédska na Ukrajinu, protože byl na mezinárodním seznamu Interpolu. Předběžná vazba stěžovatele byla nařízena slovenským soudem v roce 2015 do doby vyjasnění jeho statusu ve Švédsku. Následně byl stěžovatel umístěn do vazby za účelem jeho vydání do Ruska. Stěžovatel proti tomu podal odvolání a tvrdil, že Slovensko je vázáno rozhodnutím švédských soudů o udělení statusu uprchlíka. Jeho odvolání bylo zamítnuto a rozhodnutí později potvrdil i Ústavní soud. V roce 2016 bylo nařízeno vydání stěžovatele do Ruska. Krajský soud dospěl k závěru, že uprchlík není automaticky vyňat z možnosti trestního stíhání (s tím, že stěžovatelovo vydání je žádáno pro méně závažný politický trestný čin), a soud považoval za dostatečné záruky dané ruskou stranou. Ústavní stížnost stěžovatele byla zamítnuta a věc byla postoupena k posouzení vynětí stěžovatele z uprchlického statusu. Nejvyšší soud nakonec předchozí rozhodnutí zrušil a nařídil stěžovatelovo propuštění. Stěžovatel byl poté vypovězen do Švédska. Soud jednomyslně rozhodl, že byl porušen čl. 5 odst. 1 a čl. 5 odst. 5 Úmluvy.

Poznámka: Soud konstatoval, že zatčení a vazba stěžovatele byly v souladu se slovenským právem a s Úmluvou. Švédské rozhodnutí slovenské úřady nezavazovalo. Soud také shledal jako přípustné, že slovenské orgány chtěly stěžovatelův případ podrobně posoudit, zejména s ohledem na to, že švédské orgány nezkoumaly jeho záznam v databázi Interpolu. Nicméně celková délka držení stěžovatele ve vazbě (rok, devět měsíců a osmnáct dní) byla nepřiměřená, protože slovenské orgány měly veškeré potřebné informace o stěžovatelově statusu ve Švédsku i o tom, že je stíhán v Rusku, téměř od počátku řízení a nic soudům nebránilo, aby rozhodly o přípustnosti vydání stěžovatele daleko dříve a rychleji. Soud také konstatoval, že stěžovatel postrádal vykonatelné právo na odškodnění za nezákonný zásah.

Související judikatura: rozsudek Velkého senátu ze dne 19. 2. 2009, *A. a ostatní v. Spojené království*, č. 3455/05, ECHR 2009, rozsudek ze dne 12. 7. 2016, *A. B. a ostatní v. Francie*, č. 11593/12, rozsudek ze dne 25. 9. 2012, *Ahmade v. Řecko*, č. 50520/09, rozsudek ze dne 15. 10. 2009, *Dubovik v. Ukrajina*, č. 33210/07 a 41866/08, rozsudek ze dne 26. 2. 2009, *Eminebeyli v. Rusko*, č. 42443/02, rozsudek ze dne 24. 3. 2015, *Gallardo Sanchez v. Itálie*, č. 11620/07, ECHR 2015.

Relevantní ustanovení: Čl. 5 odst. 1 a čl. 5 odst. 5 Úmluvy o lidských právech a základních

svobodách (právo na svobodu a osobní bezpečnost).

Sellami v. Francie (stížnost č. 61470/15)

Datum rozhodnutí: 17. prosince 2020

Závěr: Publikace důkazního materiálu chráněného profesní mlčenlivostí v tisku měla významný vliv na vyšetřování.

Obsah: Stížnost se týká odsouzení novináře pro použití informace získané v důsledku porušení profesní povinnosti mlčenlivosti. Stalo se tak v důsledku publikace pravděpodobného portréту sestaveného policií v rámci probíhajícího vyšetřování opakovaných znásilnění a pokusů o vraždu v deníku *Le Parisien*. Vyšetřující důstojník, který telefonicky hovořil se stěžovatelem, sdělil následně v e-mailu pracovníkům svého oddělení, že stěžovateli nesmí být poskytnuty žádné informace. Přesto *Le Parisien* publikoval články stěžovatele spolu s pravděpodobným portrétem pachatele, sestaveným policií. To významně narušilo vyšetřování, protože podoba podezřelého, který byl mezitím ztotožněn na základě fotografie, neodpovídala tomuto pravděpodobnému portrétu pachatele sestavenému dříve policií. Následně bylo zahájeno vyšetřování a trestní soud v Paříži shledal stěžovatele vinným porušením profesního tajemství a uložil mu pokutu; odvolací soud toto rozhodnutí potvrdil. Soud jednomyslně rozhodl, že nebyl porušen čl. 10 Úmluvy.

Poznámka: Soud dospěl k závěru, že nejsou důvody rozporovat závěry vnitrostátních soudů, které dospěly k závěru, že zájem na informování veřejnosti si nevyžadoval použití předmětného důkazního materiálu. Soud přisvědčil závěru vnitrostátních soudů, že novinář vědomě zasahoval do postupu vyšetřování, které se nacházelo v nejcitlivější fázi identifikace a zadržení podezřelého.

Související judikatura: rozsudek Velkého senátu ze dne 29. 3. 2016, *Bédat v. Švýcarsko*, č. 56925/08, ECHR 2016, rozsudek ze dne 7. 6. 2007, *Dupuis a ostatní v. Francie*, č. 1914/02, rozsudek Velkého senátu ze dne 21. 1. 1999, *Fressoz a Roire v. Francie*, č. 29183/95, ECHR 1999 I, rozsudek ze dne 7. 12. 1976, *Handyside v. Spojené království*, č. 5493/72, Series A č. 24, rozsudek Velkého senátu ze dne 8. 11. 2016, *Magyar Helsinki Bizottság v. Maďarsko*, č. 18030/11, ECHR 2016.

Relevantní ustanovení: Čl. 10 Úmluvy o lidských právech a základních svobodách (svoboda projevu).

Rozsudek Velkého senátu ve věci Gestur Jónsson a Ragnar Halldór Hall v. Island (stížnost č. 68273/14 a 68271/14)

Datum rozhodnutí: 22. prosince 2020

Závěr: Opatření nařízená vnitrostátním soudem podle předmětných ustanovení mají blíže výkonu disciplinární pravomoci než trestu za spáchání trestného činu.

Obsah: Stížnost se týká pokuty, vyměřené stěžovatelům poté, kdy se vzdali funkce obhájce v trestní věci. Stěžovatelé byli ustanoveni jako obhájci dvěma obviněným v trestní věci. O rok později žádali, aby byli funkce obhájce zproštěni, ale soud to odmítl. Stěžovatelé ale příkaz soudu nerespektovali a funkce obhájce se vzdali. Následně byli stěžovatelé v rozsudku vydaném proti jejich bývalým klientům a ve své nepřítomnosti potrestáni pokutou ve výši přibližně 6 200 EUR každý za pohrdání soudem a za způsobení nikoliv nezbytných průtahů v řízení. Stěžovatelé nebyli k jednání předvoláni a nebyli informováni o tom, že soud jim zamýšlí udělit pokutu. Nejvyšší soud tresty udělené stěžovatelům potvrdil. Senát soudu jednomyslně rozhodl, že nebyl porušen čl. 6 odst. 1, 2 a 3 ani čl. 7 odst. 1 Úmluvy; stížnost podle čl. 2 Protokolu č. 7 byla odmítnuta pro nevyčerpání vnitrostátních opravných prostředků. Na žádost stěžovatelů byla věc předložena Velkému senátu; ten většinou hlasů rozhodl, že stížnosti jsou *ratione materiae* neslučitelné s příslušnými ustanoveními Úmluvy a prohlásil je za nepřijatelné.

Poznámka: Velký senát uvedl, že čl. 6 a čl. 7 Úmluvy jsou v předmětné věci neaplikovatelné, protože příslušná řízení se netýkala „trestního obvinění“ ve smyslu čl. 6 Úmluvy, a tedy sporné pokuty nelze považovat za „trest“ ve smyslu čl. 7 Úmluvy. Velký senát vysvětlil, že jednání, které bylo oběma advokátům vytýkáno, nelze postihovat vězením, pokuty, o které se jednalo, nelze proměnit v trest odnětí svobody, nebudou-li zaplaceny, a odsouzení nelze uvádět v trestním rejstříku stěžovatelů.

Související judikatura: rozsudek Velkého senátu ze dne 21. 10. 2013, *Del Río Prada v. Španělsko*, č. 42750/09, ECHR 2013, rozsudek Velkého senátu ze dne 15. 12. 2005, *Kyprianou v. Kypr*, č. 73797/01, rozsudek ze dne 22. 2. 1996, *Putz v. Rakousko*, č. 18892/91, rozsudek ze dne 4. 3. 2014, *Grande Stevens a ostatní v. Itálie*, č. 18640/10, 18647/10, 18663/10, 18668/10 a 18698/10, rozsudek Velkého

senátu ze dne 12. 2. 2008, *Kafkaris v. Kypr*, č. 21906/04.

Relevantní ustanovení: Čl. 6 odst. 1, 2 a 3 (právo na spravedlivý proces, presumpce nevinny) čl. 7 (zákaz trestu bez zákona) Úmluvy o lidských právech a základních svobodách.

Rozsudek Velkého senátu ve věci *Sellahattin Demirtas v. Turecko* (č. 2) stížnost č. 14305/17)

Datum rozhodnutí: 22. prosince 2020

Závěr: *Trestní odsouzení a pokračující vazba stěžovatele sledovala skrytý úmysl potlačení pluralismu politické diskuse a omezení její svobody, které představují kořen koncepce demokratické společnosti.*

Obsah: Stížnost se týká zatčení a vazby stěžovatele jako jednoho z tehdejších předsedů Lidově demokratické strany (HDP) levicové kurdské politické strany poté, kdy Strana spravedlnosti a rozvoje (AKP) vyhrála v roce 2015 volby. AKP následně 20. května 2016 prosadila ústavní dodatek, podle něhož byla parlamentní imunita plošně zrušena ve všech případech, v nichž byly žádosti o zbavení imunity předloženy Národnímu shromáždění před datem přijetí tohoto ústavního dodatku. Dodatek se tak týkal celkem 154 členů Národního shromáždění (parlamentu). Poté, kdy ústavní dodatek vstoupil v platnost, státní zástupce rozhodl o spojení 31 oddělených trestních vyšetřování proti stěžovateli do jedné věci. Stěžovatel a další členové Národního shromáždění – poslanci za HDP byli v listopadu 2016 zatčeni a byla na ně uvalena vazba pro příslušnost k teroristické organizaci. Stěžovatel uváděl, že byl zatčen pro svou kritiku politiky tureckého prezidenta a nedopustil se žádného trestného činu. Poukázal na to, že cílem trestního řízení bylo umlčet představitele opozice. Stěžovatel byl nakonec odsouzen pro šíření politické propagandy teroristické organizace na základě výroků svého projevu na politickém shromáždění v Istanbulu v roce 2013. S ohledem na započtení doby vazby následně vnitrostátní soudy v roce 2019 nařídily jeho propuštění, ale na návrh státního zástupce byla nařízena vazba stěžovatele z důvodu vyšetřování další trestné činnosti, a stěžovatel tak je nadále vězněn. V současné době je zbaven svobody pouze na základě posledně uvedeného příkazu k uvalení vazby. Stěžovatel podal řadu ústavních stížností, které Ústavní soud prohlásil za nepřijatelné. V rozhodnutí z června

2020 však Ústavní soud dospěl k závěru, že rozhodnutí o pokračování vazby stěžovatele postrádá relevantní a dostatečné odůvodnění. Stěžovatel i členský stát požádali o předložení věci Velkému senátu. Velký senát soudy rozhodl většinou, že byl porušen čl. 10, čl. 5 odst. 1, odst. 3 odst. 4, a čl. 18 ve spojení s čl. 5 Úmluvy, jednomyslně, že byl porušen čl. 3 Protokolu č. 1 k Úmluvě, a patnácti hlasy ke dvěma, že členský stát je povinen přijmout nezbytná opatření k zajištění neprodleného propuštění stěžovatele.

Poznámka: Soud shledal jako nezákonný zásah do práva na svobodu projevu stěžovatele, zahrnující zejména zbavení stěžovatele parlamentní imunity v důsledku přijetí ústavního dodatku z května 2016, jeho vazbu a řízení zahájené proti němu pro teroristické trestné činy na základě důkazů jeho politickými projevy. Vnitrostátní soudy rovněž nikdy neuvedly žádné zvláštní informace nebo skutečnosti, které by zakládaly podezření odůvodňující vazbu stěžovatele. Nezvažovaly protichůdné zájmy ve střetu ani skutečnost, že stěžovatel byl jedním z vůdců politické opozice v zemi, ani neposoudily, zda stěžovatel nebyl chráněn parlamentní imunitou ve vztahu k výrokům, které mu byly kladeny za vinu. Pokud jde o období dvou klíčových politických kampaní, jednak referendum 16. dubna 2017 a jednak prezidentské volby 24. června 2018, pokračující vazba stěžovatele sledovala skrytý úmysl potlačení pluralismu politické diskuse a omezení její svobody, které představují kořen koncepce demokratické společnosti.

Související judikatura: rozsudek ze dne 17. 12. 2002, *A. v. Spojené království*, č. 35373/97, rozsudek ze dne 19. 2. 1998, *Bowman v. Spojené království*, č. 24839/94, Reports 1998 I, rozsudek ze dne 13. 11. 2007, *Cebotari v. Moldavsko*, č. 35615/06, rozsudek Velkého senátu ze dne 16. 6. 2015, *Delfi AS v. Estonsko*, č. 64569/09, ECHR 2015, rozsudek ze dne 25. 9. 2012, *Dervishi v. Chorvatsko*, č. 67341/10, rozsudek ze dne 27. 2. 2001, *Jerusalem v. Rakousko*, č. 26958/95, ECHR 2001 II.

Relevantní ustanovení: čl. 5 odst. 1 (právo na svobodu a osobní bezpečnost), odst. 3 (zákonost zbavení svobody), odst. 4 (právo na soudní přezkum zákonitosti zbavení svobody), čl. 10 (svoboda projevu), čl. 18 (ohraničení možnosti omezení práv) Úmluvy o lidských právech a základních svobodách, čl. 3 Protokolu č. 1 k Úmluvě (právo na svobodné volby).

Připravila: Paola Boučková